

Mörköintervjuer 2005-2006

Intervjuperson(er):

Berättelse 2005 för mörkögruppen

Namn:

Andrus Eriksson, Nyköping / Solbacken

Gård, torp etc (kanske flera):

Solbacken m fl

Födelsedata/ålder:

f 1932

Nuvarande adress, telefon:

Nyköping

Intervjun:

Intervjuare:

Antal band, anteckningar etc, märkning:

1 basettband

Bilder?

-

Ev gjorda sammanfattningar eller utskrifter

Ja, även digitalt

Kvar att göra:

Nummer i denna pärm: 4

Hölö Mörkö Hembygdsförening
holomorko@telia.com

utskrivet i december 2005

Anders Eriksson, Nyköping (f Mörkö 1932)

berättar för mörkögruppen i november 2005. Cirka 15 personer närvarande.

1 kassettband, inspelat på båda sidor, förvaras i arkivkartong "Mörköintervjuer".
A berättade det mesta utan hjälp av frågor. Anteckningarna är inte ett exakt återgivande av samtalet. Vissa uppgifter kan ha kommit komma från andra deltagare.

A är bror till Olle Eriksson i Berga och till Lisa Eriksson, gift Lundgren. Lisa har intervjuats av Louise Thor 2005.

A berättade som inledning att han skrivit ner en berättelse om sitt liv på uppmaning av sina barn. **Louise Thor ska be om tillstånd att arkivra den hos föreningen.**

A föddes 1932 på Solbacken, Mörkö. Han har 9 syskon. Han lämnade Mörkö 1955, se vidare nedan. Hans föräldrar hette Ebba och Karl August Eriksson.

De bodde i 2rum o kök, så småningom också ett vindsrum. Arealen var 30 tld inkl Stenbacken, som var lagd till Solbacken. Ingen elektricitet, indraget vatten eller telefon. 6-8 kor, 2 hästar, gris, 20 höns. Bar vatten i ok från damm 50 m bort. Så småningom en pump så att det blev lite lättare att få upp vattnet. Och så slasken ut. Fotogenlampor, under kriget övergång till karbidlampor Att vi inte tände eld på hela rubbet! Vi hade känsla för det där, fotogenlampor i laggårn... Karbidlamporna bar sig underligt åt ibland, det var ju vatten som droppade ner på karbiden så det blev gas, ofta gasläckor som slog eld.

Enkelt jordbruk. Självavläggare till slutet av 40-talet då en självbindare köptes av Håkan Wibom på Björkarö. Självavläggaren var i sig en stor framgång, 4 vingar och ett skärbord. Vingarna svepte utav det som vi sen fick gå och binda för hand. En sinnrik apparat med flera inställningsmöjligheter .

Första traktorn (med järnhjul) var ett samarbete med Erik Petterson på Kumla och bror Olle. Kanske redan i slutet av 30-talet.

3 syskon gick i Hörningsholms skola. Många skolor på ön (*räknar upp*). Skolan var B-skola, 2 salar. Klass 1-2 i bakre delen. Storskolan, klass 3-6 i den stora bakre salen.

Jag vet ingenting om Norra Skolan som skola. Den var vitrappad, 2 salar. Revs när bygdegården byggdes. Bio varje vecka där. Det var en farbror från Flen som hade biografmaskiner, överallt i länet. Paus mitt i för omspolning.

Affären var i Idala, med en filial i Egelsvik. Ett tag, kanske bara sommartid, fanns också en liten filial i svängen mellan Hörningsholm och Skansundet.

Slottet hade finska krigsbarn, tre tror jag. Därför var hovstallmästaren, greve Carl Bonde på skolavslutning i ljusblå uniform. Efteråt var alltid avslutning i kyrkan. Vi fick åka efter häst

och i grevens vagnar från avslutningen i skolan till kyrkan. *(Ett av krigsbarnen stannade kvar och gifte sig med Bo Wahlgren, Egelsvik)*

Inga skolresor. Någon enstaka friluftsdag, oftast bestående av utebad. Vi hade med oss en flaska mjölk o smörgås till lunch.

Efter skolslutet gick vi fortsättningsskola, 6 v på sommaren. Kantor Hansson var lärare. Mest samhällskunskap. T ex det progressiva valsystemet!

Midsommarfester på Hörningsholm/Näsbacken. Massor med folk från alla håll, många skjutsar och bilar. Kuskarna blev på fyllan... Behållningen skulle gå till bygdegården.

Idrottsföreningen och politiska föreningar hade fester vid N Skolan, där fanns också en dansbana och några bodar för tombola och kaffeservering. Alla föreningar arbetade för bygdegården, den är byggd av hopsparat pengar, frivilligt arbete och vissa bidrag, i stort sett utan lån. Marken skänktes av Hörningsholm.

Jag var med att bygga fotbollsplanen vid N Skolan. Mörkös bäst dikade plats!

1950 övertog Olle (vi?) arrendet på Kumla. Då först fick vi uppleva elektriskt ljus och rinnande vatten.

Jag lämnade Mörkö 1955. *(samma år som bygdegården byggdes)*

Jag var ju hemma ibland emellan. Efter 1955 var det fester o dans på Björnö, båt ifrån Lövhagen.

Tormesta lades under Olle på arrende cirka 1950. Gustav bodde kvar ganska länge. Gårdar i närheten var Sanda, Björkarö, Kumla, Axvik, Berga. Nisse i Tormesta var förste vaktmästaren på bygdegården.

Smedjan Bergalund hade ingen jord. Han åkte en gång per år till Södertälje med Ejdern för att köpa järn. Där fanns två stugor o en smedja, i den ena stugan bodde farbror Marberg, som högg i skogen och plockade bär. Han arbetade lite åt Landström också.

Stenbacken (Larsson) lades till Solbacken i slutet av 30-talet. Elin Larsson flyttade till Nora sen, hennes döttrar skötte telefonväxeln där. Ladugården revs på 40-talet till ved.

Långens, ovanför Stenbacken, ladugårdsbyggnaden där revs på 40-talet.

Det gick en väg genom skogen till Axvik, cykelbar på 40-talet.

Mina föräldrar: Ebba o Karl August Eriksson. Min fru har släktforskat på pappas sida.

Mina syskon: 9 allt som allt

Lars i Hejsta yngst
Olle, nu 84 år.
Anna, äldst, skulle vara 90 nu.
Lisa o Karin

?

Flickorna blev pigor – inget föraktfullt då. Lisa blev ju som barn i familjen hos kantor Åström. En yngre syster till Lisa jobbade hos Wiboms på Björkarö. Fru Wibom ordnade hennes bröllop.

Hilmer (?) Larsson i Stenbacken körde posten Mörkö- Järna- Mörkö varje dag utom annandagarna!
Pappa tog över. Vägen var Hörningsholm-Dåderö- Engsholm- Ulvsundet- Nibble- Säby- Saltåkvärn- Järna. De uträttade många ärenden åt folk. Drack kaffe på kaféet vid Järna station. Vi fick åka med ibland. Vi åkte med 6-7-färjan och var tillbaka vid 2-tiden.

Pappa slaktade också, övertogs av Landström i Berga (*kort finns i radiogårdssamlingen*)

När vi kom från skolan, 3 km över gårdet, bytte vi snabbt om till vardagskläder för att gå ut o jobba.

Ogräsmedel kom först 1947. Ett vanligt arbete för oss barn var tistelstickning med uttjanta filar som sågats itu i toppen.

Mycket täckdikningsarbete, en andra omgång (betongrör i utfallsdiken).

Jag hävdar bestämt att föroreningarna i Östersjön nu beror på att allt leddes direkt ut i sjön!

Vårt fotbollslag "Mörkö Norra" spelade på skoj, utmanade A-laget, och vann med 3-0. Och flera av killarna platsade direkt in i A-laget! Planen låg mellan Tegneby och Nora.

SLU och SSU hade möten och fester. Politiken var inte alltid så viktig, man kunde hoppa emellan beroende på vem som hade bäst fester.

Jag eller min familj gick inte till Tabor.

Skogspartiet vid bygdegården kallades "Brinkerna". Vi höll oss norr om!

Torsten Eriksson gör ett inpass: Mörkö var tredelat. Oaxen-Söräng/Skärgården/Norra Mörkö.

Säden körde vi till Saltåkvärn för malning, eftersom pappa körde posten förbi där.

Sommarbebyggelsen bland annat i Mölleviken började, tror jag, 1945-46. De köpte mjölk hos oss. De kom på lördagar, vi plockade av svampen på fredan!

I en 250-års jubileumsskrift om Sörmlands regemente finns ett kapitel om befästningar.

1914 skickades ett kompani från Malma hed att tillfälligt ingå i Mörkö/Hörningsholms försvarsgrupp, dessutom fanns där kustartilleriets anläggningar på Skansholmen och Sörmlands landstormskompani. Man vet inte var de var förlagda.

Mängder av skyttegravar/infanteriställningar byggdes snabbt i augusti 1914 (eller hade byggts tidigare?) bland annat mellan Berga och Axvik. Skydd mot landstigning i Axviken? Skydd för Skansholmen?

Bomstängsel lades ut i Skanssundet, en postering fanns på Hornö Udd. Vårdkaslinje dit ner sedan försök att dra fältlinje misslyckats.

En patrullbåt gick mellan Södra Mörkö och Sorunda.

Kronprinsen Gustaf Adolf inspekterade.

Brötar lades upp i närheten av Fårberget, brändes i slutet av 20-talet.

Malmahedkompaniet kan inte ha hunnit bygga mycket, de flyttades i oktober till Södertörn/Nynäshamn och snart tillbaka till Malmahed.

Det påstås att "Tormestagrabbarna" Gustav och Nisse var med och byggde.

Delar av A1, senare K1, hade sommarläger vid Näsbacken.

Sanda grindstuga: Här bodde på 40-talet tant Hilda (Tilda?) o farbror Johan i 1 rum, och en ogift dam i andra änden, 1 rum. De arbetade tillfälligt hos oss, daglönare. Deras son Julius blev chaufför vid Hörningsholm.

Vid Sanda bodde också finska och estniska flyktingar, en familj flyttade vidare till Canada. De odlade bl a tobak.

Anders Eriksson fick frågan vad han gjorde efter 1955:

Ökna ½ år, lantarbete Västmanland, Ultuna 1 år, gårdskontor 1 år, lantmästare Alnarp 1958, gift 1961.

1961 anställning vid Hushållningssällskapet i Nyköping, 1967 konsulent vid Länsstyrelsen i Nyköping.

"Innersta" Bergagården revs under kriget, såldes som ved till Oaxen.

Vid Idesta bodde fiskaren Asplund.

Grevens systrar gav namn till

Ida	Idesta
Alfhild	Alvilund
Elsa	Elsaborg

Isupptagning oftast vid Mölleviken. Dåliga isår på Tormestasidan, eller t o m per lastbil från Skanssundet. Dösen skulle vara tätt lagd! Isen räckte hela året.

Sandasjön var inte mycket större än nu.

Simskola vid Salsudd. Också vid Kasholmen.

Håkan Wibom på Björkarö hade auktionsfirma. Han bytte ut sin fru mot hembiträdet. Första julen hon var där skjutsade han henne på ramen till julottan.

Vi levde bra på Mörkö. Vi saknade aldrig mat under uppväxttiden.

Pappa dog 1947, mamma dog 1951 – pappa alltså före flytten till Kumla!!
Lasse, Olle, Gun och jag bodde ensamma ett tag.

Vi levererade mjölk, men mycket lite spannmål. Det gick åt till djuren. Vi sålde väl någon kalv eller ko. Grisarna var ju hemsakt. På sommararbetet slapp vi bära vatten, men fick i stället släpa ut mjölkflaskor och hinkar.